

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U100737

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 02-10-2023

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ковбаса Василь Михайлович

2. Vasyl Kovbasa

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 032 Історія та археологія

Дата захисту: 15-11-2023

Спеціальність за освітою: 014 Середня освіта (Історія)

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 58.053.036

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, буд. 2, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, буд. 2, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03, 03.19.21, 03.09.31

Тема дисертації:

1. Культурне і освітнє становище Галичини та Буковини в умовах російської окупації (1914–1917 рр.)
2. The cultural and educational situation of Galicia and Bukovyna under the conditions of Russian occupation (1914–1917)

Реферат:

1. Зважаючи на складну військово-політичну ситуацію, у якій зараз перебуває Україна, через повномасштабне військове вторгнення Російської Федерації, яка, окрім окупації частин Луганської та Донецької областей і анексії Автономної Республіки Крим у 2014 р., тимчасово окупувала в 2022 р. частину українських територій. Водночас одним із викликів, що постав перед Україною в 2023 р., стала мілітарна неоімперська політика російської влади, що актуалізує необхідність вивчення історії воєнних агресій цієї держави. Історичний досвід окупації територій Галичини та Буковини в роки Першої світової війни засвідчує, що в релігійній, освітній та культурній сфері тогочасна російська влада дотримувалася імперських, шовіністичних загарбницьких принципів, які використовуються і зараз в ході повномасштабної війни РФ з Україною на окупованих російськими військами територіях півдня та сходу. Наукова новизна дисертаційного

дослідження зумовлена відсутністю в українській та зарубіжній історіографії спеціальних узагальнюючих праць із визначеної теми у вказаних хронологічних рамках. У дисертації детально проаналізовано наявний історіографічний доробок українських та іноземних науковців з теми дослідження та введено у науковий ужиток маловідомі документальні джерела із архівів та наукових бібліотек України, Польщі та Росії, які не використовували раніше або вивчалися фрагментарно. Проаналізовано принципи формування та організації релігійної політики російської окупаційної влади в Галичині та Буковині під час Першої світової війни та охарактеризовано загальні тенденції поширення православ'я на окупованих територіях. Заходи російської окупаційної адміністрації щодо «переведення» греко-католиків до православного віросповідання були одним із елементів програми русифікації. Релігійне питання вважалося наріжним, оскільки у відповідності із планами вищого російського керівництва, у випадку військової перемоги над Австро-Угорщиною, територія Галичини та Буковини мала бути «возз'єднана» із Російською державою задля досягнення «історичної справедливості». Докладно показано, що питання освіти використовувалося російською владою для боротьби проти українського національного руху. Російська імперія намагалася одночасно із релігійним та мовним питанням вирішувати й освітні проблеми заради досягнення своїх політичних цілей. Визначено, що наявність української школи в Австро-Угорській імперії ускладнювала боротьбу із «українським сепаратизмом» в Російській імперії. З'ясовано, що використання питання освіти для зміцнення російської окупаційної влади у Галичині та Буковині упродовж 1914–1917 рр. призвело здебільшого до результатів, протилежних очікуваним. Дії російської окупаційної адміністрації у сфері освіти фактично спричинили руйнацію всіх рівнів розгалуженої мережі навчальних закладів, які функціонували в Галичині та Буковині у довоєнний період. З'ясовано, що політика, яку проводила російська влада на окупованих територіях, не мала чітко окреслених планів щодо організації управління, що стосувалося питання релігії та освіти, а також сфери культури. Це підтверджується тим, що в РМ у перші місяці війни зовсім не підіймалися питання, пов'язані з національними, культурними чи релігійними проблемами. Плани щодо розв'язання цих питань склалися вже в ході військових дій, про що свідчать кардинально різні підходи в управлінні на різних етапах війни, через що політику російського самодержавства можна вважати імпульсивною, ірраціональною й до кінця не продуманою в тому, що стосується перспектив та наслідків війни. У цілому культурна та освітня діяльність російської окупаційної адміністрації в Галичині та Буковині стала свідченням різкої різниці між офіційно декларованими «визвольними» гаслами та реальною політикою, що мала виразно імперський, шовіністичний та загарбницький характер. Ключові слова: Перша світова війна, Галичина, Буковина, Австро-Угорська імперія, Російська імперія, російська окупація, релігія, освіта, культура, русифікація.

2. Considering the difficult military and political situation in which Ukraine is now, due to the full-scale military invasion of the Russian Federation, which, in addition to the occupation of the parts of Luhansk and Donetsk regions and the annexation of the Autonomous Republic of Crimea in 2014, temporarily occupied a part of the Ukrainian territories in 2022. At the same time, one of the challenges facing Ukraine in 2023 is the military neo-imperial policy of the Russian authorities, which actualizes the need to study the history of military aggressions of this state. The historical experience of the occupation of the territories of Galicia and Bukovyna during the First World War proves that in religious, educational and cultural spheres, the Russian authorities of that time adhered to the imperial, chauvinistic principles of aggression, which are used even now during the full-scale war of the Russian Federation with Ukraine in the territories occupied by Russian troops in the south and east. The scientific novelty of the dissertation study is due to the absence of special generalizing works on a specific topic in the specified chronological framework in Ukrainian and foreign historiography. The dissertation analyses in detail the existing historiographical work of Ukrainian and foreign scientists on the topic of research and puts into scientific use little-known documentary sources from the archives and scientific libraries of Ukraine, Poland and Russia, which were not used before or were studied in a fragmentary manner. The principles of formation and organization of the religious policy of the Russian occupation authorities in Galicia and Bukovyna during the First World War were analysed and the general trends of the spread of Orthodoxy in the occupied territories were characterized. The measures taken by the Russian occupation administration to «convert» Greek Catholics to the

Orthodox faith were one of the elements of the Russification program. The religious issue was considered a cornerstone, since according to the plans of the Russian top leadership, in the event of a military victory over Austria-Hungary, the territory of Galicia and Bukovyna was to be «reunited» with the Russian state in order to achieve «historical justice». It was shown in detail that the issue of education was used by the Russian authorities to fight against the Ukrainian national movement. The Russian Empire tried to solve educational problems at the same time as religious and language issues in order to achieve its political goals. It was determined that the presence of a Ukrainian school in the Austro-Hungarian Empire complicated the fight against «Ukrainian separatism» in the Russian Empire. It was found that the use of the issue of education to strengthen the Russian occupation power in Galicia and Bukovyna during 1914–1917 mostly led to the opposite of the expected results. The actions of the Russian occupation administration in the field of education actually caused the destruction of all levels of the extensive network of educational institutions that functioned in Galicia and Bukovyna in the pre-war period. It was found that the policy carried out by the Russian authorities in the occupied territories did not have clearly defined plans for the organization of management, which related to the issue of religion and education, as well as the sphere of culture. This is confirmed by the fact that in the first months of the war in the Republic of Moldova, issues related to national, cultural or religious problems were not raised at all. Plans to resolve these issues were drawn up already in the course of military operations, as evidenced by radically different management approaches at different stages of the war, due to which the policy of the Russian autocracy can be considered impulsive, irrational and not fully thought out in terms of prospects and consequences of war. In general, the cultural and educational activities of the Russian occupation administration in Galicia and Bukovyna became evidence of a striking difference between the officially declared «liberation» slogans and the real policy, which had a distinctly imperial, chauvinistic and invading character. Key words: the First World War, Galicia, Bukovyna, Austro-Hungarian Empire, Russian Empire, Russian occupation, religion, education, culture, Russification.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Ковбаса В. Релігійна політика російської окупаційної влади в Галичині та Буковині (1914–1917 рр.) Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки. Том 32 (71). № 3. 2021. С. 65–73.
- Ковбаса В. Становище Греко-Католицької Церкви в умовах російської окупації Східної Галичини та Північної Буковини (1914–1917 рр.) Knowledge, Education, Law, Management. № 7 (43) vol. 1. 2021. С. 101–108.
- Zulyak, I. & Kovbasa, V. Education Issue Under the Conditions of the Russian Occupation of Eastern Galicia and Northern Bukovyna (1914–1917). Східноєвропейський історичний вісник. 2023. Вип. 26. С. 43–54.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Зуляк Іван Степанович
2. Ivan Zuliak

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3758-2019

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, буд. 2, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Орлик Світлана Владиславівна
2. Orlyk Svitlana

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Центральноукраїнський національний технічний університет

Код за ЄДРПОУ: 02070950

Місцезнаходження: просп. Університетський, буд. 8, Кропивницький, Кропивницький р-н., 25006, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Реєнт Олександр Петрович
2. Olexander Reient

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5141-7445

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут історії України Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416981

Місцезнаходження: вул. М. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бистрицька Елла Володимирівна

2. Ella V. Bystrytska

Кваліфікація: д. і. н., професор, 09.00.11

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6844-691X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, буд. 2, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Старка Володимир Васильович

2. Volodymyr Starka

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0213-9298

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, буд. 2, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Кліш Андрій Богданович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Кліш Андрій Богданович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Юлія Михайлівна ПНЬОВА

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна